

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egzamin maturalny

Formuła 2023

**WIEDZA
O SPOŁECZEŃSTWIE**

Poziom rozszerzony

Próbna Matura z Operonem 2025/2026

DATA: **21 listopada 2025 r.**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 28 stron (zadania 1.–21.).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza wpisz swój numer PESEL i kod.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Możesz korzystać z kalkulatora prostego.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Zadanie 1.

O powiązaniach między konserwatyzmem a kolektywizmem

Konserwatyzm od strony metodologicznej zbliża się do socjologicznego realizmu, a aksjologicznej – waloryzacji wspólnoty typu *Gemeinschaft*. Społeczeństwo nie jest w nim pojmowane jako zbiór określonych osób, redukowalny do nich pojęciowo i aksjologicznie. Zbiorowość posiada swą specyfikę, niezależną od właściwości tworzących ją jednostek, a będąc bytem wobec podmiotu pierwotnym, musi być przez niego traktowana jako wartość autoteliczna: „konserwatyści mają prawo odnosić się sceptycznie do roszczeń wysuwanych w imieniu wartości jednostki, jeśli roszczenia te kolidują z lojalnością niezbędną dla istnienia społeczeństwa” [...]. Wartości konstytutywne dla wspólnoty, a także stanowiące ich konkretyzacje normy i instytucje mają charakter transcendentny wobec indywidualnego poznania i jednostkowej aktywności.

Źródło: A. Barut, *Konserwatyzm i idea społeczeństwa obywatelskiego*, Legitymizm.org, <https://link.operon.pl/zn> (dostęp: 15.07.2025).

1.1.

0–1

Zadanie 1.1. (0–1)

Odnosząc się do tekstu, uzasadnij, że w ideologii konserwatywnej można odnaleźć elementy kolektywizmu.

.....

.....

.....

.....

1.2.

0–1

Zadanie 1.2. (0–1)

Wyjaśnij, w jaki sposób, w świetle informacji zawartych w tekście, konserwatyści będą oceniali nonkonformistyczną postawę jednostki.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Tekst 1. Powstanie państwa polskiego

Opierając się na relacji Anonima zwanego Gallem, badacze naszych dziejów jeszcze nie tak dawno zakładali, że młode państwo pierwszych Piastów miało jednoczyć kolejne ziemie w drodze powolnej ewolucji, trwającego kilka pokoleń. Okazuje się jednak, że państwo powstało w drodze gwałtownej rewolucji, w wyniku niszczycielskich wojen. Dzięki podbojom Piastowie zyskiwali nowych poddanych. I nowych niewolników. Słowian sprzedawano przede wszystkim Arabom.

Źródło: M. Waśkowski, *Tajemnica powstania państwa pierwszych Piastów*, Onet, <https://link.operon.pl/zo> (dostęp: 12.07.2025).

Tekst 2. O początkach państwa

Aby więc dany porządek społeczny mógł trwać w sposób spójny [...] przede wszystkim dokonywać się musi odtwarzanie jego bazy ekonomicznej, a więc sił wytwórczych i stosunków produkcji. Państwo odgrywa istotną i konieczną rolę właśnie w sferze reprodukcji stosunków, czyli służy moralnemu (szerzej – ideologicznemu) podporządkowywaniu siły roboczej panującym stosunkom wyzysku. [...] Tak więc w Manifeście dokonano się wyraźne i zdecydowane obwieszczenie faktu, iż „władza polityczna [...] jest zorganizowaną przemocą jednej klasy celem ucisku innych”.

Źródło: Baza Czasopism Humanistycznych, <https://link.operon.pl/zK> (dostęp: 5.10.2025).

Zadanie 2.1. (0–1)

Podaj imię i nazwisko autora teorii genezy państwa, która jest popularna obecnie i wyparła wcześniejsze koncepcje dotyczące powstania państwa polskiego.

.....

2.1.

0–1

Zadanie 2.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy oba teksty odnoszą się do tej samej koncepcji powstania państwa polskiego. Uzasadnij swoje zdanie.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

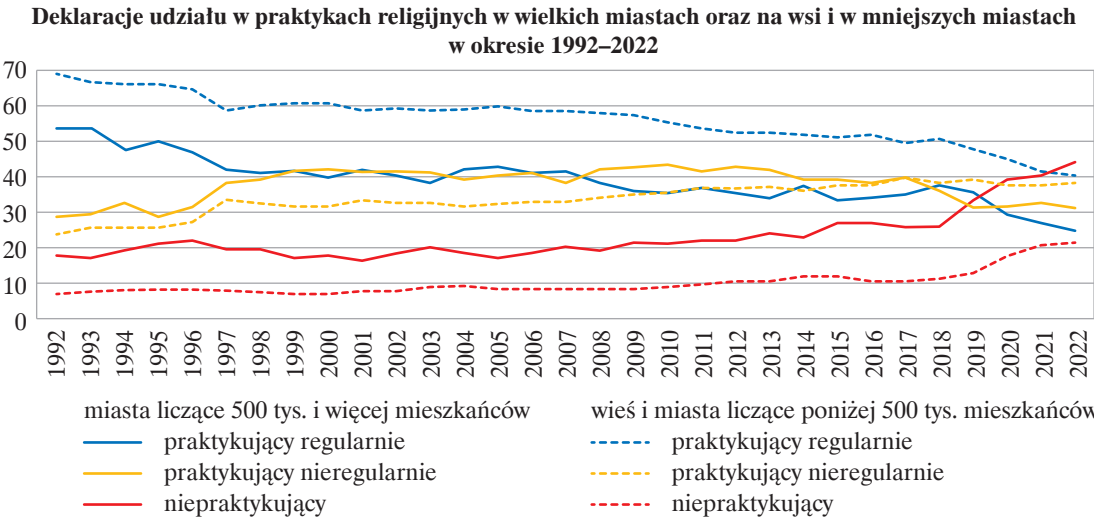
.....

2.2.

0–1

Zadanie 3.

Religijność społeczeństwa polskiego

Źródło: *Polski pejzaż religijny – z dalekiego planu*, Komunikat z badań CBOS, 89/2022 (dostęp: 15.07.2025).

3.1.

0–1

Zadanie 3.1. (0–1)

Odwołując się do danych z wykresu, wyjaśnij, czy pandemia COVID-19 wpłynęła na częstotliwość udziału respondentów w praktykach religijnych.

.....

.....

.....

.....

3.2.

0–1

Zadanie 3.2. (0–1)

Na podstawie wykresu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Ukazana na wykresie tendencja dotycząca religijności w Polsce jest zbieżna z tendencją występującą w Europie Zachodniej.	P	F
2.	Spadek praktykujących regularnie w wielkich miastach w latach 1992–2022 wyniósł około 50%.	P	F

Zadanie 3.3. (0–1)

Odnosząc się do wykresu, uzasadnij twierdzenie: *Biorąc pod uwagę religijność Polaków w 2022 r., można zauważyć większy konserwatyzm mieszkańców wsi i mniejszych miast niż mieszkańców dużych miast.*

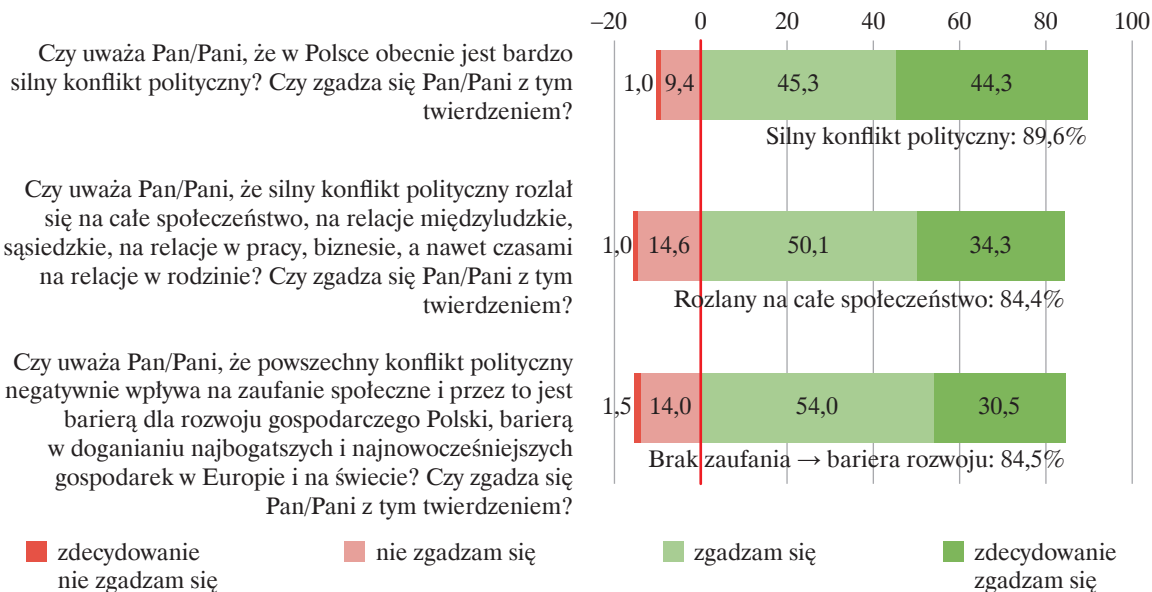
3.3.

0–1

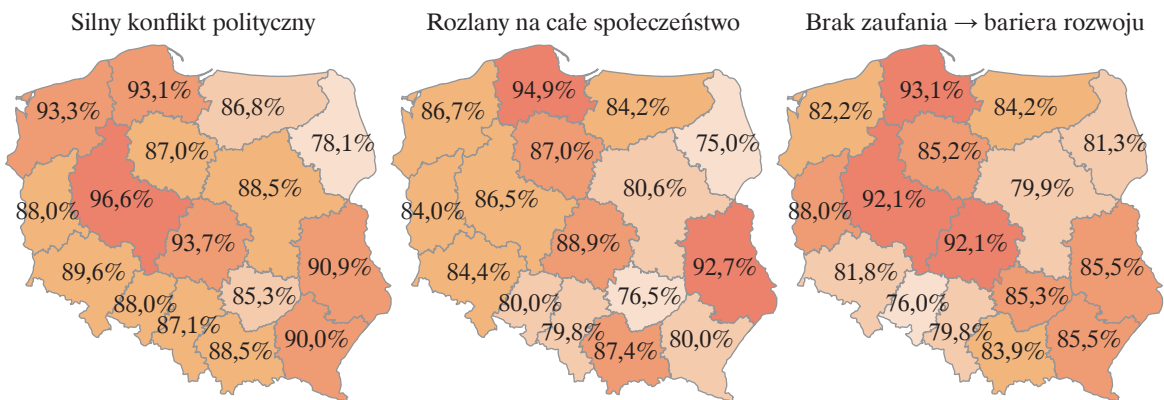
Zadanie 4.

Kapitał społeczny i jego znaczenie

Badanie *Kondycja gospodarstw domowych – opinie nt. konfliktu politycznego*

Badanie *Kondycja gospodarstw domowych – opinie nt. konfliktu politycznego według województw*

Źródło: S. Dudek, *Kapitał społeczny, głupcze!*, Gazeta SGH, <https://link.operon.pl/zq> (dostęp: 18.07.2025).

4.1.

0–1

Zadanie 4.1. (0–1)

Na podstawie wykresów oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	W 2019 r. większość respondentów uważała, że konflikt polityczny obniżył poziom kapitału społecznego w Polsce.	P	F
2.	Obawy przed negatywnym wpływem konfliktu politycznego na rozwój gospodarczy Polski są najsilniejsze na tzw. ścianie wschodniej.	P	F

4.2.

0–1

Zadanie 4.2. (0–1)

Podaj nazwę województwa, w którym występuje największa obawa przed negatywnym wpływem konfliktu politycznego na rozwój gospodarczy (A), oraz nazwę województwa, w którym ta obawa jest najmniejsza (B).

A.

B.

4.3.

0–1

Zadanie 4.3. (0–1)

Wyjaśnij, dlaczego niski poziom kapitału społecznego utrudnia rozwój gospodarczy państwa.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 5.

Procesy migracyjne

Wysiedlenie ludności niemieckiej 1945–1947, na mocy decyzji jałtańsko-poczdamskich. Nadzorowane było przez głównego delegata do spraw repatriacji ludności niemieckiej, na poziomie lokalnym – przez wojewodów. [...] MO sporządzała listy wysiedlanych, mieli [oni] prawo zabrania niezbędnych przedmiotów osobistego użytku, i wydawała przepustki umożliwiające bezpłatny przejazd z Gdańska do granicy. [...] Wysiedlanie nadzorowały organa bezpieczeństwa i wojsko. UBP zatwierdzał wnioski o reklamacje pracowników niemieckich oraz realizację planów wysiedleńczych. Stosował przy tym (często brutalne) metody nacisku wobec opornych, w celu przejęcia opuszczanego przez nich majątku. Pierwsze transporty z Gdańska do Niemiec odjechały w lipcu 1945. W nadzorowanych przez funkcjonariuszy MO oraz oficerów wojskowych transportach wyjechało około 10 000¹ Niemców z Wrzeszcza, Oliwy i Nowego Portu. [...] Wzmoczenie przymusowej akcji wysiedleńczej nastąpiło po decyzjach konferencji poczdamskiej w sierpniu 1945, usankcjonowanych instrukcjami wojewody gdańskiego.

¹ Od lipca do listopada z województwa gdańskiego wysiedlono około 100–150 tys. osób. Szacuje się, że do końca 1945 r. wywieziono z województwa gdańskiego około 220 tys. mężczyzn, kobiet i dzieci.

Źródło: S. Bykowska, M. Gliński, *Wysiedlenie ludności niemieckiej 1945–1947*, Gedanopedia, <https://link.operon.pl/zr> (dostęp: 14.07.2025).

Zadanie 5.1. (0–1)

Podaj różnicę i podobieństwo między opisanym w tekście procesem a repatriacją.

Różnica

.....
.....

Podobieństwo

.....
.....

Zadanie 5.2. (0–1)

Sformułuj argument i kontrargument do tezy: *Konsekwencją zmian terytorialnych po wojnie powinny być wysiedlenia obywateli państwa pokonanego z terenów przyłączonych przez zwycięzcę.*

Argument

.....
.....

Kontrargument

.....
.....

5.1.

0–1

5.2.

0–1

Zadanie 6.

O konieczności reakcji

Polska ma ogromne szanse w ewentualnym procesie z firmą zabawkarską Mattel – mówią amerykańscy prawnicy. To przyniesie szybkie efekty, o ile zdecydujemy [się] na proces na podstawie prawa kalifornijskiego, gdzie Mattel ma swoją siedzibę. Firma wydała za oceanem grę edukacyjną Apples, gdzie na jednej z kart pada określenie „nazistowska Polska”.

Źródło: K. Berenda, „Nazistowska Polska” w karcianej grze. „Mamy dużą szansę wygrać proces”, RMF24, <https://link.operon.pl/zD> (dostęp: 18.07.2025).

6.1.

0–1

Zadanie 6.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy tekst dotyczy dyfamacji. Swoje zdanie uzasadnij, odwołując się do znaczenia tego pojęcia.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

6.2.

0–1

Zadanie 6.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie konsekwencje mógłby mieć brak reakcji państwa polskiego na postępowanie firmy Mattel.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 7.

Tekst 1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Uchwalenie ustawy zasadniczej było najważniejszym zadaniem Sejmu Ustawodawczego [...]. Przy tworzeniu ostatecznego projektu wzorowano się na systemie parlamentarno-gabinetowym III Republiki Francuskiej. Była to jednak cecha większości uchwalanych wówczas ustaw zasadniczych. [...] [J]edną z najważniejszych zasad [...] była silna pozycja władzy ustawodawczej oraz przyjęcie zasady odpowiedzialności rządu przed parlamentem. [...] Przyjęta ustawa zasadnicza stwierdzała, że państwo polskie jest Rzeczpospolitą, w której władza zwierzchnia należy do narodu rozumianego jako ogół obywateli. Struktura państwa została oparta na trójpodziale władzy. [...] Czynne prawo wyborcze w wyborach do Sejmu miały osoby, które ukończyły 21 lat, a w wyborach do Senatu – 30. Bierne prawo wyborcze do Sejmu posiadały natomiast osoby, które najpóźniej w dniu wyborów ukończyły 25. rok życia, a do Senatu 40. rok życia.

Na podstawie: M. Szukała, [...] *uchwalono Konstytucję* [...], <https://link.operon.pl/zt> (dostęp: 18.07.2025).

Tekst 2. Fragment aktu prawnego

Wybraną do Sejmu lub do Senatu nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego.

Zadanie 7.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy tekst 1. dotyczy uchwalenia Konstytucji RP z 1997 r. Swoje zdanie uzasadnij, podając dwa argumenty.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

1.

.....

2.

.....

Zadanie 7.2. (0–1)

Na podstawie źródła oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Tekst 2. jest fragmentem preambuły Konstytucji III Rzeczypospolitej Polskiej.	P	F
2.	Według tekstu 2. osoba, która spełni opisane warunki, traci bierne prawo wyborcze na czas osadzenia.	P	F

Zadanie 7.3. (0–1)

Podaj zaletę i wadę zasady opisanej w tekście 2. dla funkcjonowania państwa demokratycznego.

Zaleta

.....

.....

Wada

.....

.....

7.1.

0–1

7.2.

0–1

7.3.

0–1

Zadanie 8.

Tekst 1. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r.

Art. 146

Rada Ministrów prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną Rzeczypospolitej Polskiej.

Tekst 2. Kompetencje centralnych organów władzy w Polsce

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że prezydent może brać udział w szczytach Unii Europejskiej, jeśli uzna to za konieczne. Powinien jednak współpracować z premierem. To szef rządu prowadzi delegacji.

TK orzekł jednocześnie, że stanowisko Polski przygotowuje rząd, a prezentuje je na posiedzeniach Rady Europejskiej premier. Premier i prezydent powinni też współpracować i wobec instytucji europejskich prowadzić jednolite działania. [...]

[W] Sejmie na wniosek marszałka Sejmu powstał projekt ustawy kompetencyjnej. Przygotowano dwie wersje: w starszej jest zapis o instrukcjach od premiera, z drugiej on wypadł. Do głośnego sporu o instrukcje doszło podczas kwietniowego szczytu NATO. Wtedy, jak twierdzi rząd, prezydent – wbrew otrzymanym instrukcjom – poparł na sekretarza generalnego Sojuszu duńskiego premiera Andersa Fogh Rasmussena.

Źródło: Trybunał Konstytucyjny zakończył wojnę o krzesła, Money.pl,
<https://link.operon.pl/zu> (dostęp: 16.07.2025).

8.1.

0–1

Zadanie 8.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy istnieje konieczność zamieszczenia w ustawie kompetencyjnej zapisu o pisemnych instrukcjach premiera dotyczących prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej. Uzasadnij swoje zdanie na podstawie tekstu Konstytucji RP i orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wskazanego w tekście 2.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....

8.2.

0–1

Zadanie 8.2. (0–1)

Odnosząc się do kwestii odpowiedzialności politycznej prezesa Rady Ministrów i Prezydenta RP, wyjaśnij, dlaczego ostateczne decyzje dotyczące polityki zagranicznej podejmuje premier wraz z Radą Ministrów.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 9.

Formy demokracji bezpośredniej

Tłem tego procesu była niezadowolająca sytuacja ekonomiczna na Łotwie i rosnące niezadowolenie Łotyszy, powodowane niepodejmowaniem skutecznych środków zaradczych przez władze. Ważne dla tytułowej instytucji wydarzenia miały miejsce pod koniec 2007 r. Pod budynkiem Saeimy miało miejsce pokojowe zgromadzenie, podczas którego zebrani manifestowali swoje rozczarowanie działalnością parlamentu, a także rządu. Pojawił się postulat, aby piastujący urząd głowy państwa Vadim Zatlers, skorzystał ze swoich konstytucyjnych uprawnień i zarządził referendum w sprawie rozwiązania parlamentu w trybie art. 48 Satversme, zgodnie z którym, Prezydent Państwa ma prawo zgłaszać wniosek o rozwiązanie Saeimy, w wyniku którego to wniosku, przeprowadza się referendum w tej sprawie. Jeśli w referendum ponad połowa wyborców opowie się za rozwiązaniem parlamentu uznaje się, że został on rozwiązany i zarządzane są nowe wybory, które powinny odbyć się nie później niż w ciągu dwóch miesięcy po rozwiązaniu Saeimy.

Źródło: A. Jackiewicz, [...] na Łotwie, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2018, nr 2, <https://link.operon.pl/zv> (dostęp: 17.07.2025).

Zadanie 9.1. (0–1)

Podaj nazwę formy demokracji bezpośredniej zrealizowanej poprzez przeprowadzenie referendum opisanego w tekście.

.....

Zadanie 9.2. (0–1)

Podaj dwa warunki, które muszą być spełnione, by procedura opisana w tekście okazała się skuteczna w przypadku zastosowania jej przy odwołaniu przedstawiciela organu władzy wykonawczej w gminie.

1.

.....

2.

.....

9.1.

0–1

9.2.

0–1

Zadanie 10.

Konstytucja jednego z państw europejskich

Art. 60

(1) Prezydent Federalny jest wybierany przez Naród w wyborach równych, bezpośrednich, w głosowaniu tajnym i osobistym; jeżeli do wyborów stanie tylko jeden kandydat, wybory przeprowadzane są w formie głosowania. Uprawnieni do głosowania są wszyscy, którzy mają prawo wybierania do Rady Narodowej. Nakaz udziału w wyborach obowiązuje w krajach, gdzie tak stanowią ustawy krajowe. Ustawa federalna ureguje bliżej postępowanie wyborcze i nakaz udziału w wyborach. W tej ustawie należy określić w szczególności powody usprawiedliwiające nieuczestniczenie w głosowaniu pomimo takiego obowiązku. [...]

Art. 69

(1) Najwyższe kierownictwo sprawami administracyjnymi federacji, o ile nie zostało przekazane Prezydentowi Federalnemu, jest powierzone Kanclerzowi Federalnemu, Wicekanclerzowi i pozostałym ministrom federalnym. Tworzą oni łącznie Rząd Federalny pod przewodnictwem Kanclerza Federalnego.

Źródło: [https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/\[...\]html](https://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/[...]html) (dostęp: 19.07.2025).

10.1.

0–1

Zadanie 10.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy powyższy fragment aktu prawnego pochodzi z Konstytucji Republiki Federalnej Niemiec. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

10.2.

0–1

Zadanie 10.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

System polityczny opisany w tekście jest odmianą systemu

- A. prezydenckiego.
- B. parlamentarnego.
- C. superprezydenckiego.
- D. parlamentarno-prezydenckiego.

Zadanie 11.

Tekst 1. Wada systemu prawa

Nieprawidłowość ujawnia się w sytuacji osoby trzeciej, która zawarła ze stowarzyszeniem ogrodowym umowę i otrzymała [...] działkę należącą uprzednio do podmiotu, któremu wypowiedziano umowę [...] w związku z korzystaniem z działki lub altany działkowej w sposób sprzeczny z ustawami lub regulaminem.

Jeżeli w czasie po zawarciu umowy [...] przez osobę trzecią strona, której wypowiedziano umowę, uzyskała w drodze wyroku sądowego przywrócenie prawa do działki, to dochodzi do rażącego konfliktu interesów. Ustawa nie normuje takiej sytuacji i nie precyzuje, który z działkowców powinien otrzymać sporną działkę, który zaś działkę zamienną lub inną formę zaspokojenia jego interesów.

Źródło: K. Żaczekiewicz-Zborska, [...], Prawo.pl, <https://link.operon.pl/zw> (dostęp: 19.07.2025).

Tekst 2. Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 roku

Art. 285

§ 1. Nieruchomość można obciążyć na rzecz właściciela innej nieruchomości (nieruchomości władnącej) prawem, którego treść polega bądź na tym, że właściciel nieruchomości władnącej może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, bądź na tym, że właściciel nieruchomości obciążonej zostaje ograniczony w możliwości dokonywania w stosunku do niej określonych działań, bądź też na tym, że właścicielowi nieruchomości obciążonej nie wolno wykonywać określonych uprawnień, które mu względem nieruchomości władnącej przysługują na podstawie przepisów o treści i wykonywaniu własności (służebność gruntowa).

Zadanie 11.1. (0–1)

Podaj nazwę konstrukcyjnej wady prawa, która została opisana w tekście 1.

.....

11.1.
0–1

Zadanie 11.2. (0–1)

Wymień dwie możliwe konsekwencje występowania opisanej wady prawnej.

1.

.....

2.

.....

11.2.
0–1

Zadanie 11.3. (0–1)

Rozstrzygnij, czy opisana forma władania działką to – według prawa cywilnego – tzw. służebność umożliwiająca korzystanie z cudzej nieruchomości. Swoje zdanie uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

11.3.
0–1

Zadanie 12.

Tekst 1. Kazus z prawa karnego

Bolesław G. lat 28 został skazany przez Sąd Rejonowy na karę 1 roku pozbawienia wolności za popełnienie przestępstwa z art. 284 § 1 Kodeksu karnego (przywłaszczenie). Do tej pory nie wchodził on nigdy w konflikt z prawem, a jego postawa została określona jako bardzo dobra. Został skierowany, za swoją zgodą, do odbycia orzeczonej kary do zakładu karnego dla młodocianych.

Źródło: Kazusy, Ars Lege, <https://link.operon.pl/zx> (dostęp: 18.07.2025).

Tekst 2. Akt prawny z zakresu prawa karnego

Art. 84

- § 1. W zakładzie karnym dla młodocianych odbywają karę skazani, którzy nie ukończyli 21 roku życia; w uzasadnionych wypadkach skazany może odbywać karę w tym zakładzie po ukończeniu 21 roku życia.
- § 2. Jeżeli jest to uzasadnione potrzebami oddziaływania, dorosły skazany po raz pierwszy, wyróżniający się dobrą postawą, może, za swoją zgodą, odbywać karę w zakładzie karnym dla młodocianych; korzysta on wtedy z takich uprawnień jak młodociani.

12.1.

0–1

Zadanie 12.1. (0–1)

Dokończ zdanie. Zaznacz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Przepis prawny z tekstu 2. pochodzi z Kodeksu

- A. karnego.
- B. wykroczeń.
- C. postępowania karnego.
- D. karnego wykonawczego.

12.2.

0–1

Zadanie 12.2. (0–1)

Podaj argument i kontrargument dotyczący zasadności umieszczenia Bolesława G. w zakładzie karnym dla młodocianych.

Argument

.....

.....

.....

Kontrargument

.....

.....

.....

Zadanie 13.

Kodeks postępowania administracyjnego

Art. 17. Organami wyższego stopnia w rozumieniu kodeksu są:

- 1) w stosunku do organów jednostek samorządu terytorialnego – samorządowe kolegia odwoławcze, chyba że ustawy szczególne stanowią inaczej;
- 2) w stosunku do wojewodów – właściwi w sprawie ministrowie;
- 3) w stosunku do organów administracji publicznej innych niż określone w pkt 1 i 2 – odpowiednie organy nadrzędne lub właściwi ministrowie, a w razie ich braku – organy państwowe sprawujące nadzór nad ich działalnością;
- 4) w stosunku do organów organizacji społecznych – odpowiednie organy wyższego stopnia tych organizacji, a w razie ich braku – organ państwowy sprawujący nadzór nad ich działalnością.

Zadanie 13.1. (0–1)

Podaj, jaki rodzaj właściwości organów administracji został uregulowany w powyższym artykule Kodeksu postępowania administracyjnego. Odpowiedzi wybierz spośród: miejscowa, rzeczowa, instancyjna.

.....

13.1.

0–1

Zadanie 13.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie jest znaczenie tego rodzaju właściwości w każdej z podanych kategorii.

Ochrona praw obywateli

.....

.....

Zapewnienie porządku i efektywności

.....

.....

13.2.

0–1

Zadanie 14.

Łamanie praw człowieka

Bycie Romem w Macedonii nie jest łatwe. Dla kobiet pochodzenia romskiego sytuacja jest jeszcze trudniejsza. Doświadczają one wyraźnej dyskryminacji, kiedy próbują znaleźć pracę, zapewnić sobie dostęp do edukacji lub do opieki medycznej.

Wiele uczennic nie zdaje, co, jak twierdzi Amnesty International, wynika m.in. ze stereotypu, że romscy rodzice nie zdają sobie sprawy ze znaczenia edukacji dziewczynek. Ma to negatywny wpływ na wymagania nauczycieli wobec romskich dzieci.

Władze zrobiły bardzo mało, aby zmienić tę sytuację. Międzynarodowe naciski doprowadziły jedynie do podjęcia, bez większego entuzjazmu, działań, które nie zostały efektywnie wprowadzone w życie.

Źródło: Pięć historii o łamaniu praw człowieka, o których prawdopodobnie nie masz pojęcia, Amnesty International, <https://link.operon.pl/zx> (dostęp: 25.07.2025).

14.1.

0–1

Zadanie 14.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy opisane łamanie praw Romów w Macedonii dotyczy praw pozytywnych. Swoje zdanie uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....

14.2.

0–1

Zadanie 14.2. (0–1)

Oceń konsekwencje łamania opisanego prawa dla sytuacji Romów i dla państwa macedońskiego.

Konsekwencje dla Romów

.....
.....

Konsekwencje dla państwa macedońskiego

.....
.....

Zadanie 15.

Polska po 1989 r.

Lata 1990–2004 w gospodarce polskiej zaznaczyły się głębokimi zmianami systemowymi i generalnie szybkim wzrostem ekonomicznym. Ich podstawę stanowiły przygotowane na jesieni 1989 r. przełomowe reformy ustrojowe, powiązane z polityką likwidacji negatywnych skutków dziedzictwa gospodarki centralnie kierowanej. [...] Po 1992 r. koniunktura była zdecydowanie lepsza, przy pewnym zahamowaniu wzrostu w latach 2001–2002. Sukcesy w gospodarce nie przekładały się jednak na oczekiwaną poprawę warunków bytowych ludności. Szczególnie wielkim problemem stało się bezrobocie oraz rozrastająca się sfera ubóstwa. Umacniało się zróżnicowanie dochodowe poszczególnych grup ludności.

Źródło: J. Kaliński, [...], Warszawa 2009, Biblioteka Nauki, <https://link.operon.pl/zy> (dostęp: 25.07.2025).

Zadanie 15.1. (0–1)

Podaj nazwę, którą określa się opisany w tekście okres w historii Polski.

.....

15.1.

0–1

Zadanie 15.2. (0–1)

Wyjaśnij, na czym polega spór o ocenę tego okresu w Polsce.

.....

.....

.....

.....

15.2.

0–1

Zadanie 16.

Mapa. Europa w 1989 r.

16.1.

0–1

Zadanie 16.1. (0–1)

Podaj trzy zmiany terytorialne, do których doszło w Europie między 1989 a 1991 r.

1.
2.
3.

16.2.

0–1

Zadanie 16.2. (0–1)

Odwołując się do konkretnych wydarzeń, wyjaśnij, jakie było znaczenie tych zmian terytorialnych dla Polski w podanych kategoriach.

Suwerenność Polski

.....
.....

Integracja z Europą Zachodnią

.....
.....

Zadanie 17.

O jednej z organizacji międzynarodowych

[N]ieformalny sojusz Czech, Polski, Słowacji i Węgier, funkcjonuje od 1 stycznia 1993 r. Jest [...] najistotniejszą formą współpracy w regionie. Znaczenie V4 waha się i jest uzależnione od interesów państw członkowskich. [...] uważano, że formuła ta już się zużyła, zwłaszcza wobec wejścia do UE. Po okresie zmniejszonej aktywności Grupa ponownie odżyła po 2015 r., a następnie jej aktywność znów przygasła.

Źródło: Dominik Héjj, [...],
[https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C4B916353427823DC1258A53004319E1/\\$file/Infos_311.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/C4B916353427823DC1258A53004319E1/$file/Infos_311.pdf)
(dostęp: 25.07.2025).

Zadanie 17.1. (0–1)

Podaj pierwotną nazwę opisaną w tekście organizacji międzynarodowej i wyjaśnij genezę tej nazwy.

.....

17.1.

0–1

Zadanie 17.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy jest prawdziwa teza: *Państwa należące do opisaną organizacji w dobie wojny w Ukrainie reprezentują jednolite stanowisko wobec Rosji. Uzasadnij swoje zdanie.*

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

17.2.

0–1

Zadanie 18.

Współpraca międzynarodowa

Od 2000 r. w handlu międzynarodowym obserwowana jest silna ekspansja Chin. W latach 2000–2015 w niemal wszystkich gospodarkach na świecie, chociaż w niejednakowym stopniu, nastąpił wzrost znaczenia Chin jako rynku eksportowego. Najmniejsze znaczenie mają Chiny w eksporcie krajów Europy Środkowej i Wschodniej. W czterech krajach Europy Środkowej (Polska, Czechy, Słowacja i Węgry) udział Chin w eksporcie stanowi zaledwie 1,0% do 1,5%, a więc pozostaje zdecydowanie mniejszy niż w krajach Europy Zachodniej. Ogólnie rzecz biorąc, znaczenie Chin w eksporcie oraz struktura dostaw do tego kraju są w Europie Środkowej wynikiem strategii realizowanych przez duże korporacje międzynarodowe. Ich rola jest szczególnie istotna w eksporcie na rynki odległe geograficznie. W przypadku Czech, Słowacji i Węgier można powiedzieć, że korporacje w ograniczonym stopniu wspierały eksport na rynek chiński, natomiast w przypadku Polski ich wpływ był raczej negatywny. Duże różnice w znaczeniu Chin w eksporcie i imporcie powodują, że wszystkie cztery analizowane kraje notują deficyt w handlu z Chinami. Udział Chin w imporcie krajów Europy Środkowej jest bowiem zbliżony do tego, jaki charakteryzuje import krajów Europy Zachodniej.

Źródło: W. Mroczek, *Znaczenie Chin w eksporcie Polski i pozostałych krajów Europy Środkowej*, Biblioteka Nauki, <https://link.operon.pl/zz> (dostęp: 12.08.2025).

18.1.

0–1

Zadanie 18.1. (0–1)

Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Z tekstu wynika, że Chiny są mało istotnym partnerem gospodarczym dla państw Europy Środkowej i Wschodniej.	P	F
2.	Polska, Czechy, Słowacja i Węgry to państwa-importerzy netto towarów pochodzących z Chin.	P	F

18.2.

0–1

Zadanie 18.2. (0–1)

Wyjaśnij, jakie mogą być negatywne skutki uzależnienia ekonomicznego od Chin dla państw Europy. W odpowiedzi odnieś się do dwóch przykładów.

1.
.....
2.
.....

Zadanie 19. (0–1)

O organizacji międzynarodowej

[Z]ałożona w 1949 roku, jest najstarszą organizacją polityczną na kontynencie. Obecnie skupia 47 państw. [...] ma siedzibę w Strasburgu, w północno-wschodniej Francji. Jej celem jest ochrona praw człowieka, demokracji parlamentarnej i rządów prawa, rozwijanie porozumienia o zasięgu kontynentalnym w celu ujednolicania praktyki społecznej i prawnej poszczególnych państw, oraz promocja świadomości europejskiej tożsamości opartej na wspólnych wartościach i obecnej w różnych kulturach.

Źródło: Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, <https://www.kssip.gov.pl/node/1286> (dostęp: 22.08.2025).

Rozstrzygnij, czy tekst opisuje Unię Europejską. Swoje zdanie uzasadnij, podając dwa argumenty.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

1.

.....

2.

.....

19.

0–1

Zadanie 20.

Operacje militarne we współczesnym świecie

Operacje kinetyczne – które same w sobie stają się coraz bardziej złożone – są teraz powszechnie łączone ze strategiami niemilitarnymi mającymi na celu podważenie bezpieczeństwa przeciwnika. Połączenie militarnych i niemilitarnych instrumentów i strategii nie jest dowolne – jest ono zsynchronizowane w celu osiągnięcia synergicznych efektów. Innymi słowy i właśnie ta zsynchronizowana fuzja optymalizuje wyniki działań. [...]

Pomimo tego, że wojna hybrydowa prowadzona przez państwo wiąże się z systematyczną integracją narzędzi wojskowych, politycznych, gospodarczych, cywilnych i informacyjnych, często rozgrywa się ona w szarych strefach poniżej progu wojny konwencjonalnej. W tych szarych strefach instrument wojskowy jest wykorzystywany niekonwencjonalnie i innowacyjnie, aby uniknąć rozpoznania sprawców, odpowiedzialności, a czasem nawet wykrycia.

Źródło: A. Bilal, *Hybrydowa wojna* [...], NATO.int, <https://link.operon.pl/zA> (dostęp: 22.08.2025).

20.1.

0–1

Zadanie 20.1. (0–1)

Podaj różnicę między wojną hybrydową a wojną konwencjonalną.

.....

.....

.....

.....

20.2.

0–1

Zadanie 20.2. (0–1)

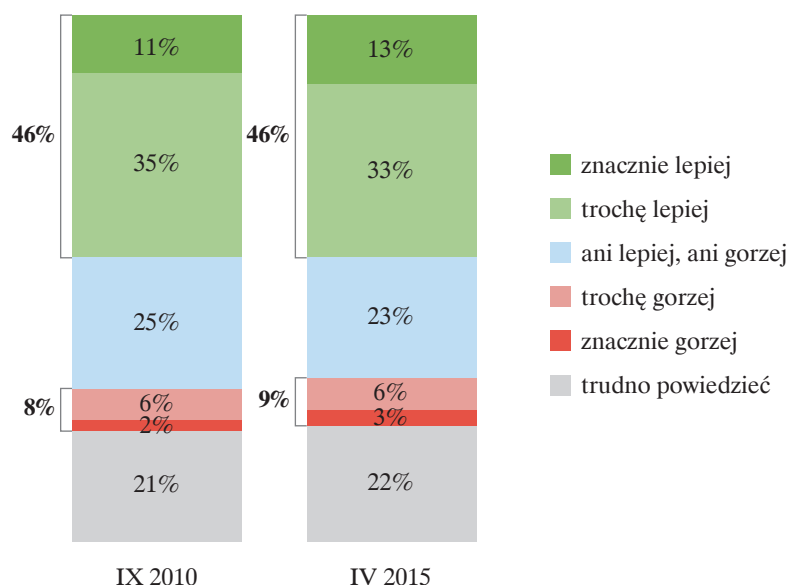
Spośród podanych konfliktów wybierz i podkreśl przykłady wojny hybrydowej.

wojna sześciodniowa (1967), wojna w Zatoce Perskiej (1990–1991),
wojna w Iraku (2003–2011), konflikt w Ukrainie (2014),
wojna Izraela z Hamasem (od 2023)

Zadanie 21. (0–7)

Ocena samorządu terytorialnego

Czy, Pana/Pani zdaniem, władze samorządowe funkcjonują obecnie lepiej czy też gorzej niż przed reformą z 1999 roku, związaną z wprowadzeniem powiatów i zmniejszeniem liczby województw?

Źródło: 25 lat państwa obywatelskiego. Społeczne oceny samorządności terytorialnej, Komunikat z badań CBOS, 69/2015 (dostęp: 15.08.2025).

Reforma administracyjna w Polsce

„[...] W ciągu tych kilku miesięcy konieczność reform stała się już w środowisku opozycyjnym oczywista. Zmieniło się więc podstawowe pytanie. Już nie chodziło o to czy?, ale co i jak? należy zrobić”. Odpowiedzią na pytanie: „jak?” nie zajęto się w okresie I „Solidarności”. W uchwalonym jesienią 1981 roku przez I Zjazd NSZZ „Solidarność” program[ie] o nazwie Samorządna Rzeczpospolita „Samorząd terytorialny jawił się [...] jedynie jako forma organizowania współdziałania ludzi, a nie jako element administracji publicznej. [...] Samorządność miała być programem przebudowy społeczeństwa, uczynienia z niego wspólnoty opartej na bezpośrednich autentycznych więzach, przeciwstawionej wyalienowanemu państwu i administracji partyjno-rządowej”.

Pierwszym zwiastunem możliwości realnych ustrojowych zmian stały się obrady Okrągłego Stołu. [...]

„Zgodność poglądów dotyczyła: definicji samorządu terytorialnego, wprowadzenia własności komunalnej, samodzielności finansowej i gospodarczej, uznania związków komunalnych za istotną formę realizacji zadań ponadgminnych, konieczności wypracowania demokratycznej ordynacji wyborczej, ograniczenia kryteriów nadzoru do zasady legalności, możliwości zaskarżania decyzji władz państwowych do NSA i sądów powszechnych, konieczności dokonania odpowiednich modyfikacji w prawie administracyjnym oraz dopuszczenia legalnie działających stowarzyszeń do uczestnictwa w pracach rad, ich komisji i niektórych organów o składzie społecznym. Rozbieżności dotyczyły niewielu kwestii, jednak dla obu stron były to sprawy kluczowe. Dotyczyły one przede wszystkim koncepcji samorządowych organów uchwałodawczych i administracyjnych oraz ponadlokalnej organizacji samorządu terytorialnego.

Źródło: L. Habuda, Polska reforma terytorialnego samorządu. Osobisty ślad odcisnięty na niej przez jej trzech współautorów, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne” 2015, nr 47, Biblioteka Nauki, <https://link.operon.pl/zC> (dostęp: 10.08.2025).

6-7

– ocenić funkcjonowanie samorządu terytorialnego z punktu widzenia mieszkańców oraz państwa polskiego, biorąc pod uwagę pozytywne i negatywne konsekwencje istnienia nowego podziału administracyjnego.

[illegible]

[illegible]

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

